

Quan Tornassol va esdevenir Mariposa

● La revista *3 Amigos*, editada amb un esclop i una espadanya a Madrid entre els anys 1956 i 1962, va publicar, amb periodicitat mensual, a partir del juny del 1957, tres aventures de Tintín: *El tesoro de Rackham el Rojo*, *El secreto del Unicornio* i *El caso Mariposa*. Aquest darrer lliurament correspon a *L'afer Tornassol*, que en castellà té ara dos títols: *El asunto Tornasol*, a Joventut, i *El caso Tornasol*, a Casterman.

«Blanco y Negro»

● La primera aparició de les aventures de Tintín a l'Estat espanyol és al número 2349, de l'11 de maig del 1957, de *Blanco y Negro*, antic suplement dominical d'ABC. Ho van publicar sempre en blanc i negre, tot i que la versió original era en color. L'aventura era *Objetivo: la Luna*. Després van publicar *Aterrizaje en la Luna*, *Tintín en el Congo*, *La estrella misteriosa*, *En el país del Oro Negro* i *El cetro de Ottokar*.

L'arribada de Tintín al país dels catalans

Jaume Vidal i Albert Rossich han investigat sobre els primers «tintins» llegits al país

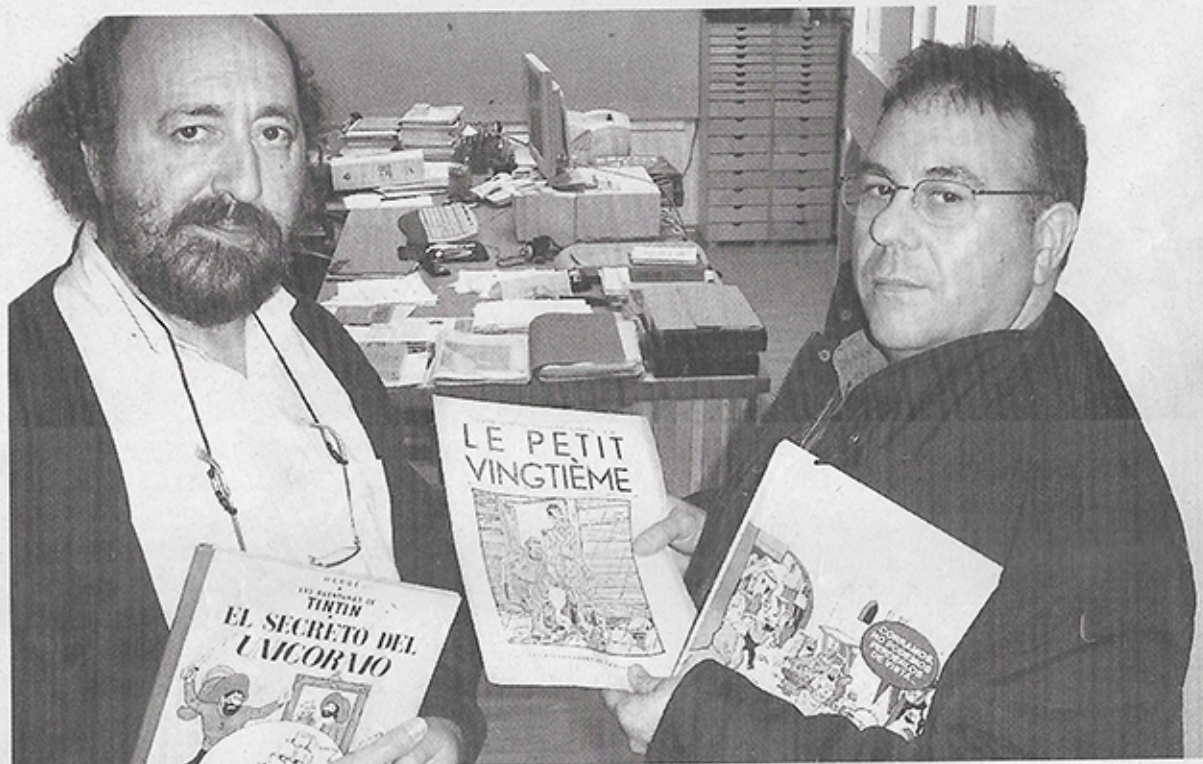
SALVADOR GARCIA-ARBÓS

● Els primers d'arribar a Tintín van ser la mainada de la Catalunya del Nord i la d'algun Liceu Francès, i els d'Andorra. El podien llegir i comprar en versió original tantes vegades com volguessin. Però a la resta del país ningú no va gaudir de l'oportunitat de llegir les històries de l'heroi belga fins més de vint anys després de la primera aventura oficial de Tintín i en castellà. Va ser el 1952 quan Casterman mateix va editar una traducció inèdita d'*El secret de l'Unicornio* i *El tesoro de Rackham el Roig*, dues obres fonamentals de la saga hergeriana, ja que marquen el començament del mite, dels seus escenaris essencials i de la colla clàssica; és a dir, a Tintín, Milú, els Dupond i Dupont, la Castafiore i Haddock, s'hi afegeixen Nèstor i Moulin-sart (Molins de Dalt). Ni així, l'editora belga no se'n va sortir i ho va deixar córrer. Per si a algú li interessa, l'edició del Tintín en castellà de 1952 s'ha arribat a subhastar a tres mil euros per internet.

L'edició seriosa i continuada de Tintín per a l'Estat espanyol no es va reprendre fins que la família Zendera no va adquirir els drets per a l'editorial Juventud.

Per llegir-los en català encara es va haver d'esperar fins al 1964, amb les *Les joies de la Castafiore*. El 1965 hi ha una allau de tintins en català: *Els cigars del faró*, *L'orella escapçada*, *El cep-*

EL 1965 HI HA UNA ALLAU DE «TINTINS» EN CATALÀ. UN ANY ABANS VA ARRIBAR A LES LLIBRERIES «LES JOIES DE LA CASTAFIORE», LA PRIMERA TRADUCCIÓ DEL SENYOR VENTALLÓ D'UNA DE LES AVENTURES DE TINTÍN

Albert Rossich i Jaume Vidal, investigadors i col·leccionistes de l'obra de Tintín amb exemplars en diferents idiomes. La vinyeta del costat, de la plana 38 d'*El cranc de les pinces d'or* és una de les dues preferides d'Hergé. /S.G.A.

tre d'Ottokar, *L'estel misteriós*, *El secret de l'Unicorn*, *El tesoro de Rackham el Roig*, *El temple del Sol*, *Tintín al país de l'or negre* i *Tintín al Tibet*. En gallec no va sortir fins al 1982 i en basc, fins al 1988.

No s'explica per què Casterman va fracassar i Juventud/Joventut va reeixir en l'edició de Les Aventures de Tintín. Tots els àlbums passaven censura. Qui sap si ho explica el fet que l'àl-

bum era editat a Bèlgica i que alguns dolents que en versió original parlaven en castellà. En aquella edició promoguda per Casterman hi ha poques diferències en la traducció i els aficionats lectors en castellà no trobaven diferències, ja que els Dupond et Dupont ja són traduïts, per primer cop, com a Hernández y Fernández. En els crèdits del àlbum del 1952 no consta qui va ser aquell primer traductor, com tampoc no consta

en les primeres edicions dels àlbums editats i traduïts a Barcelona, tant en castellà com en català.

Tot això no obsta perquè es fixi el 1958 com l'any de la publicació del primer àlbum de Les Aventures de Tintín a l'Estat espanyol i en castellà. El catedràtic de la UdG Albert Rossich i el periodista i cap de Cultura d'*El Punt*, Jaume Vidal, col·leccionistes i estudiosos de l'obra d'Hergé, alerten que la lectura completa de les primeres aventures es va poder començar un any abans: «Era en castellà, en la traducció original de Concepción Zendera, però en lliuraments setmanals i gràcies a dues publicacions periòdiques diferents de Madrid.» Es tracta de *Blanco y Negro* i de *3 Amigos*, totes dues el 1957.

«Tintin», l'edició en castellà de Juventud

● La revista *Tintin* no va tenir pas gaire èxit ni sort a Catalunya. En català no va sortir mai, però sí en castellà i per dues editorials de Barcelona. La primera, *Tintin*, va sortir entre el 1967 i el 1968, editada per la família Zendera, de Joventut. Després va sortir *Gaceta Junior Tintin*, també setmanal, amb 81 números del 1968 al 1970. Bruguera va publicar un altre setmanari *Tintin* entre el 1981 i el 1982.

El misteri de les 7 pàgines

● En el número 29 de *3 Amigos*, de l'abril del 1959, van descuidar-se de publicar set pàgines d'*El tesoro de Rackham el Rojo*. Se'n van adonar tard i en el número 34, de l'octubre, comencen a publicar les planes oblidades. S'inventen una historieta de dues pàgines molt curiosa sobre un robatori per dissimular l'error de saltar-se les set planes. En el mateix número donaven instruccions per intercalar les noves planxes.

L'episodi inaugural és en el 2349 de *Blanco y Negro*, de l'11 de maig del 1957, el número de la represa de la publicació després de la guerra. Comencen amb *Objetivo: la Luna*, una edició pensada en color, però que només publiquen com si hagués estat dibuixada amb tinta xinesa. És una desgràcia que no corregiran, potser per un acord amb els aleshores titulars dels drets a l'Estat espanyol. Quinze dies més tard que el que va ser suplement dominical *ABC* publicà el primer *Tintin*, ho va fer la revista catòlica *3 Amigos*, com documenten Rossich i Vidal: «*3 Amigos* fa coses molt estranyes, ja que ho fa en blanc i negre, en diferents tons de bitò, blaus, marrons... i, fins i tot, algun cop el publica acolorit. Però es tracta de colors que no tenen res a veure amb els originals dissenyats per Hergé i els seus col·laboradors.»

Aquest material històric l'ha trobat, comprat i estudiat Albert Rossich, que destaca la curiositat que *Blanco y Negro* i *3 Amigos* van publicar històries diferents. «Es complementaven, no es feien pas la competència.» Mentre que *Blanco y Negro* va començar amb *Objetivo: la Luna*, *3 Amigos* ho va fer amb *El secreto del Unicornio*. Cada una va seguir amb les continuacions d'aquestes aventures: *Aterrizaje en la Luna*, el *Blanco y Negro*, i *El tesoro de Rackham el Rojo*, els *3 Amigos*. La revista catòlica va publicar una aventura més: *El caso Mari-rosa*. *Blanco y Negro*, en

canvi, va seguir amb *Tintin en el Congo*; *La estrella misteriosa*, *En el país del Oro Negro* i *El cetro de Ottokar*.

En lliuraments periòdics, Vidal i Rossich han trobat aventures a la revista *Tintin*, vinculada a editorial Joventut, a *Gaceta Junior*, que va publicar aventures en els anys seixanta, a la *Tintin* editada per Bruguera i a molts altres còmics fins avui.

Els nous àlbums arribaven tard a les llibreries del Principat, ja que entre que els enviaven l'obra a Joventut i la traducció passava molt de temps. Els únics que podien estar al dia eren la mainada de la Catalunya del Nord

i la d'algun Liceu Francès, i els d'Andorra. I, més endavant, els del Principat que, amb uns mínims coneixements de francès, ja començaven a fer viatges al Principat d'Andorra i a Perpinyà i ho compraven en versió original.

Albert Rossich va descobrir *Tintin* amb l'ús de raó i el va haver de viure sempre amb endarreriment fins al 1976, en què va trobar de nou en nou, fresc, acabat de sortir, la primera edició comprada per un mateix, de *Tintin i els Pícaros*. El va comprar a França, una mica abans que sortís en català. Jaume Vidal va arribar a guanyar un concurs organitzat per la revista *Tintin* dels Zendera i el seu nom ja figura en la llista de

guardonats que va publicar un número de la revista.

SAPRISTI!...

© HERGÉ/MOULINSART 2007

El primer diccionari de Tintin, editat a Barcelona

● Catalunya és un país prodigiós de tintinaires doctes, de tintinòlegs, d'estudiosos de l'obra d'Hergé. Toni Costa n'és pioner. El 1986 Editorial Joventut, de Barcelona, li va publicar *El diccionario de Tintin*. Era el primer diccionari sobre el món de Tintin i l'univers paral·lel d'Hergé que es publicava al món. Un any més tard, el 1987, Editorial Joventut va publicar l'edició en català de les 85 planes d'*El diccionario de Tintin*, traduït per Toni Costa mateix amb la col·laboració de Jaume Sesé.

A Joventut els va saber greu, com confessa Conxita Zendera, que Casterman no acceptés de fer edicions del diccionari de Costa en altres llengües, amb el francès i l'holandès per començar. La primera traductora de tots els *tintins* al castellà afegeix: «La portada del llibre del Toni se la va dissenyar ell mateix, però la va elaborar la fundació.» Sis anys després, el 1992, va ser editat dins de la col·lecció *Bibliothèque de Moulinsart*, el llibre *De Abdallah à Zorrino. Dictionnaire des noms propres de Tintin*, de Cyrille Mozgovine. En aquest volum de 284 planes ja es reconeix la feina de Toni Costa; com a precursor dels diccionaris *tintinescs*. Aquesta obra va ser publicada per Casterman, que va encarregar el prefaci a Albert Algoud, un dels principals especialistes de Tintin. És una obra molt exhaustiva sobre els 326 personatges de l'univers imaginari d'Hergé, amb quadres, resums i índexs de tota mena. *De Abdallah à Zorrino* és avui una

obra de referència mundial sobre Tintin. La passió per Tintin a Catalunya va tenir el punt culminant el 1984, quan la Fundació Miró va organitzar una exposició memorable: *Tintin a Barcelona. Homenatge a Hergé. El Museu Imaginari de Tintin*. Per un costat, les peces reals que van inspirar Hergé. Per l'altre, l'obra de diferents artistes, inspirats en l'univers d'Hergé.

Portada d'«El diccionari de Tintin», de Toni Costa.